

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ВЕЛИКОГО БАКЛАНА (*PHALACROCORAX CARBO*) В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Б.Й. Годованець, О.М. Уторопський

Карпатський біосферний заповідник; вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів, 90600, Закарпатська обл., Україна
 Carpathian Biosphere Reserve; Krasne Pleso str., 77, Rakhiv, 90600, Transcarpathian region, Ukraine
 ✉ Б.Й. Годованець (B.Yo. Hodovanets), e-mail: hodovanets@mail.ru

Observations of the Great Cormorant (*Phalacrocorax carbo*) in the Ukrainian Carpathians. - B.Yo. Hodovanets, O.M. Utoropsky. - Berkut. 22 (2). 2013. - In the literature on avifauna of Ukrainian Carpathians the information about observations of the Great Cormorant is absent. It was occurred only at adjacent areas. Since early XXIth cent. cormorants began to arrive in mountains. During 2009–2014 the species wintered on the river Tisza within Rakhiv district (Transcarpathian region, West Ukraine). [Ukrainian].

Key words: fauna, distribution, vagrant, wintering.

У кінці XX ст. великий баклан відмічався лише на прилеглих до гірської частини Українських Карпат територіях. З початку XXI ст. він став регулярно залітати в гори. У 2009–2014 рр. баклани зимували на р. Тиса в Рахівському районі Закарпатської області.

Ключові слова: фауна, поширення, заліт, зимівля.

У монографії «Птицы Советских Карпат» Ф.Й. Стратман (1954) не наводить великого баклана (*Phalacrocorax carbo*) для фауни регіону. Не вказують на спостереження птахів в Українських Карпатах й інші орнітологи, які проводили тут дослідження.

У кінці XX та на початку XXI ст. великий баклан відмічався на прилеглий до власне гірської частини Українських Карпат території: на Закарпатській низовині (Боднар, 1995; Матеріали..., 1993, 1995а, 1995б, 1996; Орнітологічні спостереження..., 1993а, 1993б; Потіш, 2009), в рівнинній частині Чернівецької області (Skilsky et al., 1993; Годованець і др., 1994) та в долині Верхнього Дністра (Кийко, 1990; Горбань і др., 1991; Матеріали..., 1991, 1993, 1995а, 1995б, 1996; Бучко, 1992, 1998, 1999; Горбань, 1993; Орнітологічні спостереження..., 1993а, 1993б; Штиркало, 1993; Пограничний, 1995). За даними І.М. Горбаня (1993), в кінці XX ст. кількість зустрічей великого баклана на прилеглих до Українських Карпат територіях збільшилася. Протягом останніх десятиліть зареєстрована зимівля виду на Бурштинському водосховищі (Кийко, 1990; Бучко, 1998). У 1989 р. птахи почали гніздилися в Івано-Франківській області (Горбань, 1993), а у 2008 р. – в Чернівецькій (Бондарчук і др., 2008).

На початку XXI ст. великі баклани почали відмічатися в Українських Карпатах. Протягом двох років (2000–2001 рр.) птаха спостерігали на рибнику в околицях смт Бере-

гомет (Вижницький район Чернівецької області). У серпні 2001 р. заліт молодого (цьогорічного) птаха відмічений нами глибоко в горах на висоті близько 800 м н. р. м. поблизу Яблуницького перевалу (околиці с. Лазещина, Рахівський район Закарпатської області). За даними місцевих жителів, невеликі зграйки бакланів зрідка залітають у Верхньо-Тисянську впадину на рибники поблизу с. Боронява (Хустський район Закарпатської області). Зграйка із 15 особин 15.11.2013 р. пролетіла над р. Тиса поблизу ур. Кузій (околиці с. Луг, Рахівський район).

Протягом 2009–2014 рр. великі баклани зимували на р. Тиса в Рахівському районі на ділянці с. Богдан – смт Великий Бичків. Зимівлю птахів (зграйка із 20–25 особин) вперше нами відмічено 19.12.2009 р. на р. Тиса поблизу ур. Кузій (околиці с. Луг).

Взимку 2010/2011 рр. залітні зграйки до 10 особин періодично спостерігалися на р. Тиса в околицях м. Рахів. Зграю з понад 50 птахів відмічено 5.02.2011 р. на р. Тиса поблизу с. Костилівка Рахівського району.

Протягом лютого 2012 р. на р. Тиса баклани зустрічалися від с. Богдан до с. Ділове (таблиця). Птахи перебували тут до кінця цього місяця. У 2012 р. на проміжку р. Тиса між м. Рахів – смт Великий Бичків зимувало більше 50 бакланів. Цієї ж зими було знайдено мертву особину на р. Лужанка поблизу с. Широкий Луг (Тячівський район Закарпатської області).

Взимку 2013/2014 рр. баклани зимували на р. Тиса в околицях смт Великий Бичків та с. Луг. Їх загальна кількість сягала більше 30 особин.

На нашу думку, поява великого баклана в гірській місцевості взимку була спричинена замерзанням р. Тиси у Верхньо-Тисянській впадині та на Закарпатській низовині.

Отже, великий баклан здійснює періодичні зальоти в Українські Карпати, а протягом останніх років став зимувати в регіоні.

Зустрічі великого баклана на території Рахівського району у 2012 р.
 Observations of the Great Cormorant in Rakhiv district in 2012

Дата	Місце спостереження	К-ть особин	Спостерігач
12.02	р. Тиса, с. Вільховатий	1	В.Й. Томенюк
13.02	р. Тиса, м. Рахів	15	А.Ю. Глушманюк
13.02	р. Тиса, м. Рахів	10	О.В. Яворівський
14.02	р. Тиса, м. Рахів	30	З.З. Зумр
15.02	р. Тиса, с. Костилівка	40	А.П. Гундяк
16–20.02	р. Тиса, м. Рахів – с. Вільховатий	8	Наші дані
18.02	р. Тиса, м. Рахів	14	І.І. Юркуц
Кінець лютого	р. Біла Тиса, с. Богдан	2	О.В. Бойчук

ЛІТЕРАТУРА

- Боднар В.В. (1995): Дані про зустрічі з рідкісними видами птахів на Закарпатті. - Мат-ли конф. 7-9 квітня 1995 р., м. Ніжин. К. 67-69.
- Бондарчук Ю.М., Пшеничний С.В., Каминская Н.В., Панчук А.С., Давыденко И.В., Серебряков В.В. (2008): Современный статус большого баклана (*Phalacrocorax carbo*) на внутренних водоемах Украины. - Бранта. 11: 16-22.
- Бучко В.В. (1992): Нові дані по орнітофауні Галицького району Івано-Франківської області. - Беркут. 1: 115.
- Бучко В.В. (1998): Птахи Галицького регіонального ландшафтного парку та його околиць. Повідомлення 1. *Gaviiformes*, *Podicipediformes*, *Procellariiformes*, *Pelescaniformes*, *Ciconiiformes*, *Anseriformes*. - Запов. справа в Україні. 4 (2): 32-41.
- Бучко В.В. (1999): Водоплавні та біляводні птахи Дністра і Прута (визначник-путівник, посібник для мисливців, працівників риборозплідних і мисливських господарств, вчителів). Чернівці: Золоті литаври. 1-100.
- Годованец Б.И., Скильський И.В., Васин А.М., Бучко В.В. (1994): Встречи большого баклана (*Phalacrocorax carbo*) на Буковине. - Вестн. зоологии. 1: 86.
- Горбань І.М. (1993): Експансія великого баклана на Західну Україну. - Беркут. 2: 30.
- Горбань И.М., Бокотей А.А., Бойко Г.В., Боровец Е.А., Луговой А.Е., Гузий А.И., Гулай В.И., Козловский Р.С., Давыдович Л.И., Держко И.С., Кийко А.А., Лагоцкий В.С., Пограничный В.А., Сребродольская Е.Б., Данилевич Р.М., Кравцев М.В., Баран В.В., Тищенко А.К., Фогель И.Ю., Потапенко В.А., Ясницкий М.М. (1991): Орнітофауністическіе новости из западных областей Украины. - Орнітология. М.: МГУ. 25: 153-155.
- Кийко А.О. (1990): Зимова орнітофауна Бурштинського водосховища та її охорона. - Орнітофауна західних областей України та проблеми її охорони. Мат-ли допов. п'ятої наради орнітологів та аматорів орнітол. руху Західної України. Луцьк. 102-105.
- Матеріали орнітологічних спостережень, затверджені Українською орнітофауністичною комісією (УОФК) у 1991-1994 роках. - *Troglodytes*. Луцьк, 1995а. 5: 6-16.
- Матеріали орнітологічних спостережень на території західних областей України за 1994 рік. - *Troglodytes*. Луцьк, 1995б. 5: 17-43.
- Матеріали орнітологічних спостережень на території західних областей України за 1995 рік. - *Troglodytes*. Луцьк, 1996. 6: 9-42.
- Матеріали орнітофауністичних спостережень, затверджених Українською регіональною орнітофауністичною комісією (ОФК) в 1982-1986 р.р. - Каталог орнітоф. західн. обл. України. Орнітол. спост. за 1989-1990 р.р. Луцьк, 1991. 2: 12-50.
- Матеріали орнітофауністичних спостережень, затверджених Українською регіональною орнітофауністичною комісією (ОФК) в 1987-1988 р.р. - Волове око *Troglodytes*. Каталог орнітоф. західн. обл. України. Орнітол. спост. за 1991-1992 р.р. Луцьк, 1993. 3: 6-13.
- Орнітологічні спостереження на території західних областей України за 1991 рік. - Волове око *Troglodytes*. Каталог орнітоф. західн. обл. України. Орнітол. спост. за 1991-1992 р.р. Луцьк, 1993а. 3: 14-30.
- Орнітологічні спостереження на території західних областей України за 1992 р. - Волове око *Troglodytes*. Каталог орнітоф. захід. обл. України. Орнітол. спост. за 1991-1992 р.р. Луцьк, 1993б. 3: 31-49.
- Пограничний В. (1995): Експедиція «Стрий-95». - Триц. Інформ. мат-ли ЗВ УОТ. Дрогобич. 7: 33-34.
- Потіш Л.А. (2009): Птахи Закарпатської області (анотований список). Львів. 1-124.
- Страутман Ф.И. (1954): Птицы Советских Карпат. К.: АН УССР. 1-332.
- Штиркало Я. (1993): Колонії голінастих та мартинових на Прикарпатті. - Наук. зап. Івано-Франк. краєзн. музею. Коломия: Світ. 1: 129-142.
- Skilsky I.V., Godovanets B.I., Buchko V.V., Vasin O.M. (1993): The occurrence of the Cormorant in Western Ukraine. - Cormorant conference (13-17 april 1993, Abstracts and List of Participants). Gdańsk. 27.

ГНЕЗДОВАНИЕ ХОДУЛОЧНИКА (*HIMANTOPUS HIMANTOPUS*) И ШИЛОКЛЮВКИ (*RECURVIROSTRA AVOSETTA*) В ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ

М.Н. Гаврилюк, А.В. Илюха

Черкасский национальный университет им. Б. Хмельницкого, каф. экологии и агробиологии; бул. Шевченко, 81, г. Черкассы, 18031, Украина
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University, dep. of ecology and agrobiolology; Svevchenko Str., 81, Cherkasy, 18031, Ukraine
✉ М.Н. Гаврилюк (M.N. Gavrilyuk), e-mail: gavrilyuk.m@gmail.com

Breeding of Black-winged Stilt (*Himantopus himantopus*) and Avocet (*Recurvirostra avosetta*) in Cherkasy region (Central Ukraine). - M.N. Gavrilyuk, O.V. Ilukha. - *Berkut*. 22 (2). 2013. - A nest of the Black-winged Stilt and three nests of the Avocet were found on a pond near the village of Khudyaki (49°19' N, 32°19' E) in 2012. This is the first breeding record of the Avocet in Cherkasy region. Breeding of the Black-winged Stilt was registered after about a 30-year interval. Several pairs bred in the mouth of the Sula river in the first half of 1980s. [Russian].

Key words: fauna, distribution, nest, egg.

В 2012 г. на прудах у с. Худяки Черкасского района найдено гнездо ходулочника и три гнезда шилоклювки. Это первый случай гнездования шилоклювки в Черкасской области. Гнездование ходулочника зарегистрировано после 30-летнего перерыва (в первой половине 1980-х гг. несколько пар гнездились в Сульском заливе Кременчугского водохранилища).

Ключевые слова: фауна, распространение, гнездо, яйцо.

Ходулочник (*Himantopus himantopus*). Занесен в Красную книгу Украины. Гнездится в основном в южных областях, но отдельные случаи гнездования отмечались на север до Волыни и Киева (Кістяківський, 1957; Корзюков, 2009). Для Черкасской области известны несколько залетов. К.Ф. Кесслер 8.07.1844 г. (нов. ст.) отметил 3 взрослых ходулочников в окрестностях г. Канев (Орлов, 1948). В коллекции Черкасского краеведческого музея есть птица, добытая 12.10.1932 г. на Днепре в г. Черкассы (Н.М. Селиверстов, личн. сообщ.). В.Н. Грищенко (2006) 21.04.1999 г. наблюдал группу из 4 особей, которые кормились вместе

с другими куликами на мелководье на затопленных паводком лугах р. Рось у с. Хутор-Хмельна (Каневский район). Н.Н. Борисенко (2009) отметил 3 птиц 11.05.2008 г. на пруду около с. Скориковка (Золотоношский район). 3.06.2008 г. 3 птицы держались на песчаных косах островов Днепра ниже Канева (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2008).

В последние десятилетия наблюдается экспансия вида. Спорадическое гнездование ходулочника на Левобережье отмечено в Полтавской (Гаврись и др., 1993) и Сумской (Кньш, 2001) областях. Н.Л. Клестов (1988) сообщил о гнездовании ходулочника в начале 1980-хх гг. в Сульском